

ΟΙ ΔΙΚΕΣ ΚΑΙ Ο ΑΦΑΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΝΑΪΤΩΝ ΙΠΠΟΤΩΝ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

● **Του Δρος Αντώνη Πρωτοπαπά**
Ιστορικού Ερευνητή

Οι Ναΐτες Ιππότες υπήρξαν ένα στρατιωτικοθρησκευτικό τάγμα που ιδρύθηκε το 1119 στους Αγίους Τόπους. Σκοπός τους ήταν η απελευθέρωση των Αγίων Τόπων από τους Αραβες και Μαμλούκους. Στην διάρκεια του 12ου και 13ου αιώνα αποδείχτηκαν ένα πολύ

ισχυρό και αποτελεσματικό όπλο με πειθαρχημένο στρατό που συνδύαζε την θρησκευτική προσήλωση με την μαχητική ικανότητα. Χάρης στις σταυροφορίες συγκέντρωσαν μεγάλο πλούτο στην Παλαιστίνη και Συρία, όπως και στην Ευρώπη, ιδιαίτερα στη Γαλλία όπου μονάρχες και Πάπες να τους παραχωρούν ξεχωριστά προνόμια

και απαλλαγή από φόρους. Στο τέλος δρούσαν σαν τραπεζίτες επί μεγάλης κλίμακας και ενίοτε ήσαν ο δανειστικός οργανισμός προς τους Βασιλείς όσο και στους Πάπες. Ένα μεγάλο μέρος του διαμετακομιστικού εμπορίου μεταξύ Ευρώπης, Μέσης Ανατολής και Αιγύπτου διεξήγετο από τους Ναΐτες με δικά τους πλοία.

Η αριθμητική δύναμη των Ναϊτών δεν ήταν μεγάλη. Στα μέσα του 13^{ου} αιώνα οι Ιππότες δεν ξεπερνούσαν τους είκοσι χιλιάδες άντρες. Στη διάρκεια των δύο αιώνων της παρουσίας τους έχασαν τη ζωή τους στις μάχες στη Μέση Ανατολή πάνω από είκοσι χιλιάδες. Ήταν καλά εκγυμνασμένοι για τον πόλεμο και μπορούσαν ν' αντιμετωπίσουν πολυάριθμο στρατό, καβαλλάρηδες στα άλογά τους. Ζούσαν ομαδικά, χωρίς συζύγους, στο ίδιο στρατόπεδο και με τον ίδιο τρόπο, και ήταν αδελφια στον πόλεμο και στην ειρήνη. Επίσημα οι εχθροί των Ναϊτών ήσαν οι Μουσουλμάνοι αλλά πολλές φορές συγκρούονταν με χριστιανούς βασιλείς και ηγεμόνες. Η ζωή τους ήταν σκληρή, σπαρτιατική και έχαιραν φήμης πως πολεμούσαν μέχρι τελικής πτώσεως σαν ιεροπολεμικό τάγμα. Το μεγαλύτερο μέρος της εκπαίδευσής τους ήταν να πολεμούν έφιπποι. Το σπουδαιότερο ήταν πειθαρχημένοι, σκληροί πολεμιστές με αρχές. Η οικονομική δραστηριότητα των Ναϊτών προκαλεί μέχρι σήμερα θαυμασμό καθ' ότι είχαν οργανώσει ένα τεράστιο οικονομικό και τραπεζικό σύστημα, όπου κάλυπτε όλο το φάσμα των οικονομικών δραστηριοτήτων των τραπεζών, δανειστικό, φύλαξη πολύτιμων αντικειμένων, καταθέσεων κ.λπ. Μια από τις σημαντικότερες υπηρεσίες που πρόσφεραν ήταν η χρήση των Ναϊτικών κτιρίων για την προστασία και φύλαξη εγγράφων, συμφωνιών, διαθηκών, ενέχυρο δανείων, δωρεές. Η διαχείριση των επιχειρήσεων αυτών βρισκόταν στα χέρια ικανών και ειδικών οικονομολόγων. Οι Αγγλοι βασιλείς χρησιμοποιούσαν το Ναϊτικό ίδρυμα στο Παρίσι σαν θησαυροφυλάκιο. *«Βρισκόμαστε μπροστά στις πρώτες τραπεζικές εργασίες και οι Ναΐτες ήταν οι πρωτοπόροι του σύγχρονου τραπεζικού συστήματος»*, Θ. Κ. Πανάος, Ναΐτες στη Μεσόγειο, σελ. 146.

Οι κατά καιρούς σταυροφορίες στους Αγίους Τόπους, πρώτη σταυροφορία 1095, κατάφεραν στην αρχή να καταλάβουν την Ιερουσαλήμ 15 Ιουλίου του 1099 από τους Μουσουλμάνους και να δημιουργήσουν το βασίλειο της Ιερουσαλήμ. Ταυτόχρονα δημιούργησαν διάφορους προμαχώνες και στρατιωτικές βάσεις σε περιοχές της Συρίας, Παλαιστίνης, όπως τα κομητεία και πριγκηπάτα της Τρίπολης, της Αντιόχειας, την Κομητεία της

Εδεσσας, που στην πραγματικότητα κυβερνούσε μια ολιγαρχία από Φράγκους ευγενείς. Στις δεκαετίες 1220 και 1230 οι Ναΐτες επεκτάθησαν στην περιοχή Χαλεπίου, διατηρώντας μια βάση ημιανεξάρτητη, και έκαναν ό,τι ήθελαν, παίζοντας τον ρολό της φύλαξης των κάστρων και πολεμώντας ενάντια στις συχνές επιθέσεις των Μουσουλμάνων. Η Άκρα κατέστη μεγάλο εμπορικό κέντρο, ισάξιο της Αλεξάνδρειας και της Κωνσταντινούπολης. Πολλοί ευγενείς στη περιοχή έκτιζαν κάστρα και πολυτελή παλάτια. Από την Άκρα εξαγόταν προς την Ευρώπη ζάχαρη, μπαχαρικά, βαφικά υλικά και εξωτικά προϊόντα. Ο πλούτος που απέφερε το εμπόριο, οι κτηματικές περιουσίες και η απαλλαγή οποιονδήποτε φόρων, επέτρεψαν στους Ναΐτες να συσσωρεύσουν μεγάλο πλούτο, προκαλώντας αισθήματα φθόνου και μνησικακίας από

ανθρώπους στην Ευρώπη, κατηγορώντας τους Ναΐτες για φιλαργυρία. Στην πραγματικότητα οι Ναΐτες ξόδευαν σημαντικό μέρος του πλούτου τους στην συντήρηση τόσο των κάστρων όσο και των νεοσυλλέκτων, και των αλόγων τους. Το Τάγμα ξόδευε μεγάλα ποσά επίσης για την συντήρηση του αρχηγείου τους στη πόλη Άκρα που σχημάτιζε μια οχυρωμένη έκταση αρκετών τετραγωνικών μέτρων, όπως και για την άμυνα της πόλης της Άκρας και την συντήρηση των τειχών της πόλεως που ήταν πολύ χοντρά, πάχους είκοσι οκτώ ποδών με πύργους, και τέλος την συντήρηση των ανακτόρων με τα γνωστά χρυσά λιοντάρια στην είσοδο του παλατιού. Είναι εδώ που οι Ναΐτες φύλαγαν τους θησαυρούς τους.

Τα μικρά αυτά κρατίδια των Σταυροφόρων, γεωγραφικά εντοπισμένα στην Μέση Ανατολή, με το βλέμμα όμως στραμμένο στη Δύση, διαθέτοντας ισχυρούς υποστηρικτές στη Δύση αλλά και μεγά-

λους γειτονικούς εχθρούς, τελικά δεν κατάφεραν να επιζήσουν και, με την πτώση της Άκρας το 1291, που επεσημάνθηκε και το οριστικό τέλος της παρουσίας τους στην περιοχή. Οι λόγοι της κατάρρευσης αυτού του αφύσικου καθεστώτος υπήρξαν κατά πρώτο λόγο γεωγραφικοί, και κατά δεύτερο διπλωματικοί. Οι σταυροφόροι δεν κατάφεραν να δημιουργήσουν και να αναπτύξουν καλές σχέσεις με την Αίγυπτο και το Βυζάντιο, ενώ η Δύση ήταν αρκετά μακριά, για να τους παρέχει την αναγκαία στρατιωτική και διπλωματική βοήθεια, ικανή να τους διασώσει από τον αφανισμό. Ο τρίτος λόγος ήταν δημογραφικός. Οι Φράγκοι στην περιοχή αποτελούσαν μια μειοψηφία έναντι στην πλειοψηφία των κατοίκων της περιοχής που ανήκε στο ορθόδοξο δόγμα ή ήταν μουσουλμάνοι, που ποτέ οι Φράγκοι ευγενείς φεουδάρχες δεν κατόρθωσαν να τους θεωρήσουν ίσους πολίτες και να τους ενσωματώσουν.

Μετά την πτώση της Άκρας, το αρχηγείο των Ναϊτών μεταφέρθηκε στην Κύπρο. Ο Βασιλιάς Ερρίκος ΙΙ ανησύχησε τα μέγιστα για τη μαζική άφιξη των Ναϊτών στη νήσο. Στη γενική συνέλευση που κάλεσαν οι Ναϊτες στη Λευκωσία, παρακολούθησαν τετρακόσιοι Ναϊτες, ιππότες, υπαξιωματικοί και απλοί στρατιώτες. Αρχων Μάγιστρος εξελέγη το 1293 ο Ιάκωβος Μολέ, σε αντικατάσταση του προηγούμενου Μάγιστρου που έπεσε υπερασπιζόμενος τα τείχη της Άκρας. Ο Μολέ είχε άριστες σχέσεις με όλους τους μονάρχες της Ευρώπης, όπως και με τον Πάπα Βονιφάτο. Ο Πάπας εξέδωσε μια βούλλα που περιελάμβανε, μεταξύ άλλων, πως οι Ναϊτες θα συνέχιζαν να έχουν τα ίδια προνόμια, που απολάμβαναν και στην Κύπρο και ιδιαίτερα θα απαλλάσσονταν από φόρους και πως θα μπορούσαν να διεξάγουν το εξαγωγικό εμπόριο στα λιμάνια της Μέσης Ανατολής και Αιγύπτου με τις δκές τους γαλέρες.

Ταυτόχρονα όμως άρχισαν να διαδίδονται, από κάποιους εκδιωχθέντες από το Τάγμα, διάφοροι ισχυρισμοί ενάντια στους Ναϊτες για φιλαργυρία, απάρνηση του Χριστού και σοδομισμό. Ένας απ' αυτούς ο Εσκουίν του Φλοράϊν, ηγούμενος της Μονής Μουφοκόν, μετέφερε τις κατηγορίες αυτές στο Βασιλιά της Γαλλίας Φίλιππο ΙV, τον Ωραίο, και αυτός με την σειρά του τις ανέφερε στον Πάπα Κλήμη Ε' το 1305. Ο Πάπας σε κατάσταση σοκ έγραφε στον Βασιλιά: «Μετά δυσκολίας θα μπορούσε ο νους μας να πιστεύσει αυτά τα πολλά και ανήκουστα πράγματα για τον Ναό» (Ναϊτες) δίδοντας οδηγίες για την διεξαγωγή έρευνας.

Στο μεταξύ ο Ιάκωβος Μολέ, ο Αρχων Μάγιστρος, στις 12 Οκτωβρίου 1307 ταξίδευσε από την Κύπρο στο Παρίσι για να παραστεί στην κηδεία της νύμφης του Βασιλιά Φιλίππου ΙV ως ένας υψηλός ευγενής εκπροσωπώντας το Τάγμα. Του προσεφέρθη μάλιστα και η θέση να είναι και ένας από εκείνους που μετέφεραν την σωρό. Την επόμενη όμως στις 13 Οκτωβρίου 1307, κατόπιν οδηγιών του Βασιλιά, συνελήφθη στα καταλύματα του Ναού έξω από το Παρίσι. Τρεις βδομάδες ενωρίτερα ο Βασιλιάς απέστειλε μυστικές οδηγίες στους Λόρδους και Φεουδάρχες σ' ολόκληρη την Γαλλία για σύλληψη και προφυλάκιση όλων των μελών του Τάγματος, κατηγορώντας τους για εγκλήματα «τόσο τρομερά που κανείς δεν μπορούσε να διανοηθεί». Μόνο σε μια μέρα συνελήφθησαν δεκαπέντε χιλιάδες ιππότες υπαξιωματικοί και απλά μέλη, ενώ η περιουσία του Τάγματος και των Μελών δημεύτηκε. Ο Πάπας που είχε εκ των υστέρων πληροφορηθεί για τις συλλήψεις έστειλε μια οργισμένη διαμαρτυρία στον Βασιλιά Φίλιππο, εκφράζοντας ταυτόχρονα την οδύνη του για τα βασανιστήρια που υπέστησαν κατά την φυλάκιση τους.

Οι Ναϊτες είχαν καταστεί, μεταξύ των άλλων, μεγάλος κίνδυνος για τους διάφορους άρχοντες στη Γαλλία, Ιταλία, Κύπρο και αλλού, γιατί είχαν αποκτήσει ένα καταπληκτικό γόητρο ανάμεσα στους λαούς, ιδιαίτερα ανάμεσα στις χαμηλές

τάξεις. Φαίνεται λοιπόν πως έπρεπε να εξευρεθεί τρόπος να φθαρούν. Από την άλλη ο Βασιλιάς της Γαλλίας είχε δανειστεί τεράστια ποσά από τις τράπεζες των Ναϊτών, τα οποία δεν μπορούσε να επιστρέψει κι έτσι μπορεί κανείς να βγάλει το συμπέ-

Το κάψιμο του Αρχοντα Μάγιστρου Μολέ και του δεύτερου τη τάξει Ούγου σ' ένα νησάκι του Σηκουάνα

ρασμα πως τον βόλευσε τελικά να φύγουν από την μέση. Οι οδηγίες του Βασιλιά προς τους υπεύθυνους των ανακρίσεων ήσαν πως με κάθε μέσο, συμπεριλαμβανομένων και βασανιστηρίων, έπρεπε να αποσπάσουν τις ομολογίες των κρατούμενων.

Ποια ήταν τα βασανιστήρια που χρησιμοποιούσε η ιερά εξέταση πάνω στους κρατούμενους;

(α) Το **στεβλωτήριο**, κατά το οποίο εκτείνονταν τα μέλη του σώματος πάνω σε μια σχάρα, με αποτέλεσμα να εξαρθρώνονται οι κλειδώσεις, (β) Το **στραπάντο**, όπου το θύμα εδένετο πισθάκωνα, συρόταν με σχοινιά ψηλά, απ' όπου αφήνετο να πέσει με αποτέλεσμα την θραύση και θλάση των οστών, (γ) Η **τριβή λίπους στις πατούσες**, τοποθετούσαν τα πόδια μπροστά στη φωτιά, με αποτέλεσμα πολλές φορές να καίονται και τα οστά να πετάγονται έξω. Το αποτέλεσμα ήταν πολλοί Ναϊτες να πεθάνουν εξ αιτίας των βασανιστηρίων και του αβάστακτου πόνου. Από την άλλη υπήρχαν εξ ίσου αποτελεσματικές και ψυχολογικές πιέσεις, όπως η στέρηση ύπνου, φαγητού, νερού, απειλή

βασανιστηρίων, τρόμος και αποπροσανατολισμός, δέσιμο σε πάσσαλο που είχαν ως αποτέλεσμα να εξαναγκάζουν τους περισσότερους φυλακισμένους να παραδεχτούν οτιδήποτε τους επέβαλλαν να παραδεχτούν.

Μέχρι τον Γεννάρη του 1308 εκατόν τριάντα τέσσερις από τους εκατόν τριάντα οκτώ Ναϊτες που είχαν συλληφθεί στο Παρίσι είχαν παραδεκτεί τις κατηγορίες που τους είχαν αποδοθεί. Ο ίδιος ο Αρχων Μάγιστρος Ιάκωβος Μολέ, σε δέκα μέρες μετά την σύλληψη του, παραδέχτηκε όλες τις κατηγορίες εκτός εκείνης της σοδομίας. Ο Πάπας Κλήμης Ε', ενώ προηγουμένως δυσκολευόταν να πιστέψει τις κατηγορίες, μετά την ομολογία του ίδιου του Αρχοντα Μάγιστρου, άρχισε να αμφιταλαντεύεται. Ακολούθησαν και άλλες ομολογίες υψηλόβαθμων στελεχών ιδιαίτερα αυτής του Ούγου ντε Περό, όπου ο Ναϊτης περιηγητής της Γαλλίας παραδέχτηκε κι αυτός όλες τις κατηγορίες. Ο Πάπας δεν είχε άλλη επιλογή από του να αποδεχτεί το πραξικόπημα του Βασιλιά ενάντια στους Ναϊτες ως πράξη ήδη τετελεσμένων. Στις 27 Νοεμβρίου 1307, μετά την ομολογία του Μολέ, ο Πάπας απέστειλε επιστολή σε όλους τους Βασιλείς, Πρίγκηπες και Λόρδους της Χριστιανοσύνης, ζητώντας τους «συνετά, διακριτικά και μυστικά» να συλλάβουν όλους τους Ναϊτες και να δημεύσουν τις περιουσίες τους προς όφελος της Εκκλησίας. Η Βούλα του Πάπα Κλήμη, όπου διέτασσε την σύλληψη των Ναϊτων σ' ολοκληρωτή Χριστιανοσύνη, έφερε το όνομα «PASTORALIS PRAEEMINENTIAE».

Ποιές οι κατηγορίες

Η δίκη των Ναϊτών στην Κύπρο άρχισε στις 15 Μαΐου 1308. Οι κατηγορίες ήταν τρομακτικές και σκοπό είχαν να σοκάρουν τους ανθρώπους και να αποδεκτούν τις καταδίκες σαν δίκαιες.

Η πρώτη κατηγορία ήταν ότι οι Ναϊτες αρνούσαν την Παναγία και τον Ιησού, χαρακτηρίζοντας τον Χριστό σαν ψευδοπροφήτη. Η ασέβεια των Ναϊτών ήταν τέτοια, έλεγε η κατηγορία, που, κατά την διάρκεια των μυστικών τους τελετών, ποδοπατούσαν τον Σταυρό και στη συνέχεια τον έφτυναν και κατουρούσαν πάνω του. Άλλη τρομερή κατηγορία απέβλεπε να κτυπήσει τον ευγενή τρόπο ζωής των Ναϊτών. Από τη στιγμή της εισόδου τους στο Τάγμα, ορκίζονταν να διατηρήσουν την αγνότητά τους. Σύμφωνα με τις κατηγορίες, οι αξιωματικοί που ήσαν εντεταλμένοι για τις τελετές εισόδου των νέων Ναϊτών, τους υποχρέωναν

σε απόδοση φιλιού στο στόμα, στον αμφαλό, στα οπίσθια και τελικά απαιτούσαν από τους νεοφώτιστους να δεχθούν ομοφυλοφιλική σχέση με τους άλλους αδελφούς. Η κατηγορία αυτή στόχευε να προκαλέσει αισθήματα αηδίας, καθότι ο σοδομισμός εθεωρείτο μεγάλο έγκλημα ακολασίας στον μεσαίωνα. Αυτή όμως η κατηγορία δεν αποδείχθηκε με κανένα τρόπο. Μαζί με αυτή την κατηγορία αναφερόταν ότι οι Ναΐτες είχαν καταργήσει την θεία κοινωνία, την εξομολόγηση και την άφεση αμαρτιών που πραγματοποιούσαν οι ίδιοι οι αρχηγοί του Τάγματος.

Η δίκη των Ναϊτών στην Κύπρο

Η Κύπρος, μετά την πτώση της Άκρας, κατέστη αρχηγείο του Τάγματος με τον Αρχοντα Μάγιστρο Ayme D' Oselier. Οι σχέσεις των Ναϊτών με τον Βασιλιά της Κύπρου Ερρίκο II ήταν μάλλον τεταμένες, γιατί ο Βασιλιάς δεν ήταν πρόθυμος να υποστηρίξει μια νέα σταυροφορία για την επανάκτηση της Παλαιστίνης. Στο τέλος φαίνεται πως οι Ναΐτες υπήρξαν συνεργοί για την εκθρόνισή του τον Απρίλιο του 1306, βοηθώντας τον αδελφό του Amaury de Lusignan να καταστεί Κυβερνήτης Αντιβασιλείας της Κύπρου.

Όταν λοιπόν έφτασαν οι οδηγίες του Πάπα στη Νήσο στις 6 Μαΐου 1308, για την δίωξη των Ναϊτών, ο Amaury δεν έδειξε μεγάλο ζήλο για την εφαρμογή τους. Στις 12 Μαΐου οι Ναΐτες αναγκάστηκαν από τον d' Ibelin, Πρίγκηπα της Γαλιλαίας, να καταθέσουν τα όπλα και οι περιουσίες τους να τεθούν υπό φύλαξη. Τελικά δέκτηκαν να συγκεντρωθούν σε κάποιο χώρο στην Αρχιεπισκοπή Λευκωσίας. Με την παρουσίασή τους σε δίκη δεν ήθελαν να συμμορφωθούν, οπότε ο Amaury με την απειλή πως, αν δεν υπάκουαν, θα τους θανάτωνε όλους, αναγκάστηκαν να παρουσιαστούν ενώπιόν του κι έτσι η δίκη ξεκίνησε. Σ' αυτή ο Balawin ιερέας του καθεδρικού ναού της Λευκωσίας έκαμε επίσημη δήλωση μπροστά σε μεγάλη συγκέντρωση του κόσμου πως οι Ναΐτες ήσαν καλοί χριστιανοί και πως πολέμησαν σκληρά για την χριστιανική πίστη, ιδιαίτερα στην άμυνα των οχυρών της Safed και Άκρας. Όταν άρχισε η καταγραφή της παρουσίας των Ναϊτών, ο Ayme με τους πιο πολλούς ιππότες εγκατέλειψαν κρυφά τη Λευκωσία και κατέφυγαν στη Λεμεσό, έτοιμοι να πολεμήσουν. Στο τέλος όμως αναγκάστηκαν να παραδοθούν, αφού στο μεταξύ πρόφθασαν να κρύψουν τους θησαυρούς τους. Τελικά οι ιππότες φυλακίστηκαν στον πύργο της Χοιροκοιτίας και στα Λεύκαρα. Οι αριθ-

μοί των ιπποτών δεν φαίνεται να ήταν μεγάλοι, 83 ιππότες και 35 υπολοχαγοί. Ακολούθησε μεγάλη καθυστέρηση στην παρουσίασή τους σε νέα δίκη που κράτησε μέχρι τον Μάιο του 1310.

Όλοι οι εξωτερικοί μάρτυρες, Πρίγκηπες, Λόρδοι, κληρικοί, απλοί πολίτες που καλέστηκαν ως μάρτυρες στη δίκη, δήλωσαν πως δεν είχαν προσέξει τίποτε το ενοχοποιητικό στην συμπεριφορά των Ναϊτών και πως ήταν καλοί Χριστιανοί. Μεταξύ τους ο J. de Planu που ήταν παρών στις μάχες και στην πτώση της Άκρας, δήλωσε πως πολλοί Ναΐτες θυσίασαν τον εαυτό τους για την Χριστιανοσύνη και πως ο Άρχων Μάγιστρος Quillame de Beaume έπεσε μαχόμενος για την προστασία της πίστης στην Άκρα. Μεταξύ της 5ης και 21ης Μαΐου καλέστηκαν στο εδώλιο να μαρτυρήσουν οι ίδιοι οι ιππότες. Τριάντα από αυτούς ήταν ιππότες και εικοσιτρείς υπολοχαγοί με χρόνια στο Τάγμα από 3 μέχρι 43. Κανείς δεν παραδέχτηκε τις κατηγορίες ούτε και παραδέχτηκαν οποιεσδήποτε παρεκτροπές από το Χριστιανικό δόγμα. Μεταξύ 1ης και 4ης Ιουνίου παρουσιάστηκαν 35 πρόσωπα μη μέλη του Τάγματος απ' όλες τις τάξεις της κοινωνίας. Και αυτοί με την σειρά τους δεν πρόσεξαν τίποτε το επιλήψιμο. Οι διαδικασίες αυτές τερματίστηκαν απότομα, όταν στις 5 Ιουνίου το ακρωτηριασμένο σώμα του κυβερνήτη της Κύπρου Amaury βρέθηκε στα σκαλιά του σπιτιού του. Υπάρχουν υπόνοιες πως οι Ναΐτες είχαν πάρει ενεργό μέρος στη δολοφονία του. Η επιστροφή του Βασιλιά Ερρίκου II στην Κύπρο από την εξορία του τον Αύγουστο του 1310 και η συμπεριφορά του έναντι των Ναϊτών όπως ανεμένετο δεν ήταν καθόλου φιλική. Ταυτόχρονα έφθασε η επιστολή του Πάπα Κλήμη V τον Αύγουστο το 1311, όπου έδινε οδηγίες όπως οι Ναΐτες παρουσιαστούν ξανά σε νέα δίκη και βασανισθούν για την εξασφάλιση ομολογιών, αποστέλλοντας προς τούτο ειδικούς ιεροεξεταστές. Οπως γράφει ο Αγγλος ιστορικός Malcolm Barber, τα αποτελέσματα των δικών αυτών παραμένουν άγνωστα, όπως όμως γράφει ο χρονογράφος Franscesco Amadi, το έτος 1316 ο Άρχων Μάγιστρος Ayme d' Oselier και πολλοί άλλοι ανώτεροι αξιωματούχοι απέθαναν στα μπουντρούμια των φυλακών στο κάστρο της Κερύνειας από τις κακουχίες. Οι δίκες τόσο στην Κύπρο όσο και στη Γαλλία απέδειξαν πως οι «ομολογίες» εξασφαλίστηκαν ύστερα από φρικτά βασανιστήρια σωματικά και ψυχολογικά.

Ο δικός μας Λεόντιος Μαχαιράς, ύστερα από πολλές δεκάδες χρόνια κάνει αναφορά σ' αυτά τα

γεγονότα στο «Χρονικόν Κύπρου» και επαναλαμβάνει τις οδηγίες του Πάπα προς τον προκαθήμενο της Παπικής Εκκλησίας στην Κύπρο.

«Αγαπημένο μας τέκνο χαίρε, έχοντας την Αρχιερατική μας ευλογία. Μάθε μ' αυτό μας το ανοικτό γράμμα που θα διαβάσεις (πως πρέπει) το σφραγισμένο μας γράμμα να το κρατήσεις ασφαλισμένο σε σίγουρο μέρος και να μη βρεθεί κανένας που να τολμήσει να το ανοίξει και να το διαβάσει, μέχρι την μέρα της Πεντηκοστής που θα έλθει. Τότε, όταν θα πάτε στην εκκλησία και όταν τελειώσει η πρώτη λειτουργία, πριν φύγει ο λαός, ν' ανοίξετε το (δευτερο) σφραγισμένο μας γράμμα και να κάμετε αυτό που διατάσσει. Κι αυτό σχετίζεται με Αφορισμό». Διότι το σφραγισμένο γράμμα έλεγε. «όπως έχει μπροστά μας αποδειχθεί, η Κάστα των Ιπποτών του Τέμπλου βρίσκεται τοποθετημένη στο κακό και αρνείται τον Θεό και όλους τους Αγίους. Γι' αυτό ορίζουμε όπως, πριν τελειώσει αυτή η μέρα, να δώσεις διαταγή να εκτελεστούν όλοι όσοι βρίσκονται στη χώρα σου και να μη δώσεις έλεος σε κανένα. Και εύχομαι και σ' εξορκίζω στον Θεό (να υπακούσεις). Και όλα τους τα αγαθά και οι περιουσίες τους που βρίσκονται στη χώρα σου ν' αποδοθούν στους Σπιταλιώτες. Κι αν, παρ' ελπίδα, δεν εκτελέσεις την εντολή μου κι αφήσεις έστω κι έναν απ' αυτούς ζωντανό, να δεχθείς την οργή του Θεού όπως την δέχθηκε ο Ιούδας».

«Ο λόγος του Πάπα μετεφέρθη σ' όλη την Κύπρο και σκοτώθηκαν όλοι την μέρα της Πεντηκοστής. Μερικοί λέγουν πως ο Πάπας ήρθε σε ρήξη με τον Αρχηγό του Τέμπλου για κάποιον λόγο και αυτό στάθηκε η αφορμή. Και η οργή του Θεού έπεσε πάνω στους Τεμπλιώτες, λόγω των αμαρτιών τους... Και γι' αυτό τους καθάρισαν όλους μέσα σε μια μέρα και κανένας δεν γλύτωσε γιατί κανένας αναμάρτητος δεν βρισκόταν ανάμεσά τους για να τον σώσει ο Θεός. Κι αυτό ήταν οργή Θεού».

«Και όταν τέλειωσε η λειτουργία της Πεντηκοστής σε κάθε πόλη, ανοίχθηκε το σφραγισμένο γράμμα κι άκουσαν όλοι αυτά που έλεγε. Και όταν άκουσαν την διαταγή του Πάπα, σκότωσαν όλους τους Τεμπλιώτες, όπου κι αν βρίσκονταν, πριν τελειώσει η μέρα. Κι ό,τι είχαν και δεν είχαν αποδόθηκε στο Σπιτάλλι». (Λεόντιου Μαχαιρά, «Εξήγησις της Γλυκειάς Χώρας Κύπρου η οποία λέγεται κρόνακα τουτέστιν χρονικόν». Μετάφραση στη νεοελληνική Αντρον Παυλίδη, σελ. 16–17).

Η αναφορά του Λεόντιου Μαχαιρά γύρω από τις δίκες των «Τεμπλιωτών» (Ναΐτες), η οποία γίνεται ύστερα από πολλές δεκαάδες χρόνια δεν διαφέρει

καθόλου σε ό,τι αφορά το κατηγορητήριο, ιδιαίτερα στα σημεία της ιεροτελεστίας, της εισδοχής νέων μελών, της ομοφυλοφιλίας και της άκρας μυστικότητας που ετηρείτο. Στην αναφορά του γύρω από τις ακατανόμαστες σεξουαλικές πράξεις είναι ταυτόσημη με εκείνο του επίσημου κατηγορητηρίου. Εκεί όμως που διαφέρει και αξίζει ιδιαίτερης προσοχής, είναι η αναφορά του Χρονικού (σελ. 9) όπου ο Πάπας δίδει κρυφές οδηγίες προς τους προύχοντες της Κύπρου και τους εκπροσώπους του Πάπα στην Κύπρο για τον σφαγιασμό των Ναϊτών σε μια καθορισμένη μέρα και ώρα. Την αναφορά αυτή του Λεόντιου Μαχαιρά δεν την έχω συναντήσει σε άλλες επίσημες πηγές ή αξιόπιστα ιστορικά έργα επί του θέματος. Απεναντίας όλα δείχνουν πως οι Ναΐτες της Κύπρου παρουσιάστηκαν σε δίκες και οι οποίες τελικά δεν απέδειξαν τίποτε το ενοχοποιητικό σε βάρος τους.

Πώς εκμαιεύτηκαν οι ομολογίες

Οι εμπειρίες από τις δίκες – παρωδίες του Στάλιν στα έτη 1936 – 1938 έχουν καταδείξει την δύναμη όχι μόνο των βασανιστηρίων αλλά και εξ ίσου αποτελεσματικών μεθόδων, όπως η στέρηση του φαγητού, του ύπνου, το συνεχές εκτυφλωτικό φως και άλλων μέσων ψυχολογικής βίας, που τελικά επηρεάζει τους κατηγορούμενους να αποδεχτούν τις κατηγορίες καταθέτοντας ενάντια στον ίδιο τον εαυτό τους.

Ήμουν φοιτητής στην Πράγα στη διάρκεια της δίκης του Γ.Γ. του Κομμουνιστικού Κόμματος της Τσεχοσλοβακίας Σλάνσκι, στην περίοδο 1950 – 1951, όπου κατηγορείτο σαν πράκτορας της Δύσης και πως επεδίωκε να ξαναφέρει την χώρα πίσω στον καπιταλισμό. Ποτές δεν θα ξεχάσω την τρομερή εντύπωση που μου προκάλεσε το γεγονός πως στο τέλος της δίκης, άκουσα τον ίδιο τον Σλάνσκι να αυτομαστιγώνεται και να παραδέχεται όλες ανεξαιρέτως τις κατηγορίες. Ο υιός του Σλάνσκι, πιεζόμενος και απειλούμενος και αυτός, ζήτησε από το Δικαστήριο να επιβάλει στον πατέρα του την εσχάτη των ποινών. Ο Σλάνσκι τελικά εκτελέστηκε δια τουφεκισμού.

Οι κατηγορίες λοιπόν ενάντια στους Ναΐτες για πολλούς αξιολογούς ιστορικούς φαίνεται πως είχαν φτιαχτεί με σκοπό την εξόντωσή τους, γιατί ο ρόλος τους έπαυσε να υπάρχει μετά την εκδίωξη των Χριστιανών από την Παλαιστίνη και Συρία. Σ' αυτό το συμπέρασμα έχουν φτάσει πολλοί αξιολογοί ιστορικοί αναλυτές. Ο δικός μας Β. Φειδάς γράφει στην Εγκυκλοπαίδεια Λαρούς: «Ο πλούτος

του Τάγματος, που θεμελίωσε την δύναμή του έγινε το κίνητρο για την διάλυσή του», ενώ στην «The new Encyclopaedia Britannica», vol. II, αναφέρεται: «Το πρόβλημα της ενοχής ή όχι των Ναϊτών υπήρξε για αιώνες το θέμα άγριων διαφωνιών. Η σύγχρονη άποψη τείνει να αποδεκτεί την ιδέα πως οι Ναϊτες υπήρξαν τα θύματα μιας άκρως άδικης και αππορριονιστικής δίωξης». Το έργο του Θεόδωρου Κ. Πανάου «Ναϊτες στη Μεσόγειο» είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρον και διαφωτιστικό πάνω στο θέμα αυτό. Ο Θεόδωρος Κ. Πανάος συμφωνεί με την πιο πάνω διαπίστωση.

Ποια τα βαθύτερα αίτια των Δικών;

Μέχρι το τέλος του 13ου αιώνα η Γαλλία περνούσε μια περίοδο μεγάλης οικονομικής κρίσης με τον ίδιο τον Βασιλιά να χρωστά τεράστια ποσά στους Ναϊτες που αδυνατούσε να αποπληρώσει. Ταυτόχρονα και ο Πάπας Κλήμης V, κι αυτός Γάλλος, υπήρξε ένας αδύνατος και αναποφάσιτος Πάπας, που σ' αυτόν απέβλεπαν οι Ναϊτες για προστασία και υποστήριξη, πράγματα που στο τέλος δεν μπόρεσε να τους τα προσφέρει. «Η αποτυχία της Δυτικής Ευρώπης να οργανώσει μια νέα σταυροφορία μετά από τις μεγάλες απώλειες που υπέστησαν οι σταυροφόροι το 1291, είχε σαν αποτέλεσμα να αποδυναμώσει τον ρόλο των Ναϊτών ως μια οργανωμένη και αποτελεσματική στρατιωτική δύναμη. Έτσι εκτίθενταν εύκολα σε επιθέσεις. Η μεν Γαλλική μοναρχία χρειαζόταν επειγόντως χρήματα, ενώ ο Πάπας Κλήμης V, υποχείριο του Βασιλιά Φιλίππου IV, δεν μπορούσε να επέμβει αποτελεσματικά στα τεκταινόμενα και να εμποδίσει την επερχόμενη λαίλαπα. Και τελικά οι ίδιοι οι Ναϊτες, παρόλους τους στενούς δεσμούς τους τόσο με την μοναρχία όσο και με τον Πάπα, φαίνεται πως είχαν ξεπεράσει την χρησιμότητά τους, έτσι παρείχετο τώρα η ευκαιρία στον Βασιλιά για την κατακρεούργηση του Τάγματος και ν' απαλλαγεί μέσω της ιεράς εξετάσεως από τα βαρέα δάνεια. Υπενθυμίζεται πως η εξάπλωση της «αιρέσεως» υπήρξε ένα από τα σημαντικότερα γεγονότα που συνετάραξαν την Ευρώπη. Το γεγονός αυτό έδινε ερείσματα στον Βασιλιά να κατηγορήσει

στο κοινό τους Ναϊτες για «αιρετική διαφθορά». Η δίκη που ακολούθησε ενάντια στους Ναϊτες ξεκίνησε σαν αποτέλεσμα των πιο πάνω συγκυριών και περιστάσεων. «The Trials of the Templars» by Malcolm Barber, σελ. 43 – 44.

Και ο Θεόδωρος Κ. Πανάος στο έργο του «Ναϊτες στη Μεσόγειο», σελ. 162, καταλήγει στο ίδιο συμπέρασμα: «Κανείς δεν πρέπει να ξεχνάει ότι την εποχή εκείνη οι Ναϊτες είχαν γίνει ο πρώτος κίνδυνος τόσο για τον Βασιλιά Φίλιππο όσο και για τον Πάπα Κλήμη. Οι Ναϊτες είχαν αποκτήσει ένα καταπληκτικό γόητρο ανάμεσα στην κοινωνία και ιδιαίτερα στις χαμηλές τάξεις. Έπρεπε λοιπόν να βρεθεί τρόπος να φθαρούν στη συνείδηση των απλών ανθρώπων, που ασφαλώς ακούγοντας αυτά (τις κατηγορίες) θα έκαναν πανικόβλητοι τον σταυρό τους».

Από την άλλη «είναι πιθανόν ο Φίλιππος», γράφει η Bryson, μια σοβαρή ιστορικός, «να είχε πεισθεί πως οι διαδόσεις για αίρεση, ειδωλολατρία και σεξουαλικές παρεκτροπές ανάμεσα στους αδελφούς και άλλα σοβαρά αμαρτήματα ενάντια στον Θεό, αντιπροσώπευαν την πραγματική κατάσταση πραγμάτων. Ο Βασιλιάς εθωρείτο πως ήταν ένας βαθεία θρησκευόμενος και ευσεβής άνθρωπος. Δίδοντας τις οδηγίες αυτές για την έναρξη των δικών, απέβλεπαν να απαλλάξει την Γαλλία από αυτό που ο ίδιος αντιλαμβάνόταν, την φθοροποιό κλίκα αληταριών. Οι οδηγίες του για τις συλλήψεις αντικαθρεφτίζουν τον αποτροπιασμό του για ένα Τάγμα που μέχρι τότε εθεωρείτο ο εκπρόσωπος της Εκκλησίας στους Αγίους Τόπους». Anne Gilmour – Bryson, «The Trial of the Templars in Cyprus», σελ. 6.

Επίλογος

Στο τέλος ο Ιάκωβος Μολέ, ο Αρχων Μάγιστρος, όταν τον έφεραν ενώπιον των Καρδινάλιων που απέστειλε ο Πάπας, ανακάλεσε την ομολογία του, την οποία είχε κάνει, όπως δήλωσε, κατόπιν βασινοστηριών, δείχνοντας τα σημάδια στο σώμα του. Όταν τα αντίκρυσαν οι Καρδινάλιοι, «έκλαψαν πικρά και δεν μπορούσαν να αρθρώσουν λέξη», αρνούμενοι να επικυρώσουν τις καταδίκες. Το ίδιο και ο Ούγος ανακάλεσε την ομολογία του. Όταν ο Βασιλιάς Φίλιππος IV πληροφορήθηκε το γεγονός,

απειλήσε τον Πάπα πως θα τον κατηγορούσε τον ίδιο με τις ίδιες κατηγορίες. Ο Πάπας απάντησε πως προτιμούσε να πεθάνει παρά να καταδικάσει αθώους ανθρώπους. Και τον Φεβρουάριο 1308 διέταξε την Ι.Ε. να αναστείλει τις διώξεις των Ναϊτών. Κάτω από τις αφόρητες πιέσεις του Βασιλιά Φίλιππου IV ο Πάπας για το «καλό της Εκκλησίας» αναγκάστηκε να υπαναχωρήσει και να υποστηρίξει στο τέλος τις καταδικές των Ναϊτών. Ο Βασιλιάς μπροστά στο κίνδυνο νέας δίκης του Μολέ και Ούγου δίδει άμεσα οδηγίες, συλλαμβάνονται και καίονται την ίδια νύχτα 18 Μαρτίου 1314 σε ένα μικρό νησάκι του Σηκουάνα. Ταυτόχρονα πενήντα τέσσερις Ναίτες στοιβάστηκαν σαν ζώα σε άμαξες κοντά στη Μονή Αγίου Αντωνίου και εκάησαν στην πυρά. Στο τέλος όλοι τους χωρίς εξαίρεση αρνήθηκαν τις ομολογίες τους, που είχαν εκμαιευτεί κατόπιν σκληρών βασανιστηρίων.

Η δίκη των Ναϊτών κράτησε καιρό. Η τελική απόφαση για διάλυση του Τάγματος πάρθηκε από την Σύνοδο της Βιέν στις 3 Απριλίου 1312. Στην Κύπρο η διάλυση του Τάγματος αναγνώστηκε επίσημα στις 7 Νοεμβρίου 1313 στον Καθεδρικό Ναό Λευκωσίας.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Αξίζει να προσεχθεί αυτή η συγκυρία γύρω από τον θάνατο των πρωταγωνιστών της ιστορίας μας :- 18 Μαρτίου 1314, το κάψιμο του Αρχοντα Μαγίστρου Jacques de Molay.

20 Απριλίου 1314, θάνατος του Πάπα Κλήμη IV.

29 Νοεμβρίου 1314, θάνατος του Βασιλιά Φίλιππου IV.

Ποιο συμπέρασμα μπορεί να βγάλει κανείς για τις πολύκροτες αυτές δίκες που στοίχισαν πολύ ακριβά στην απώλεια ζωής αθώων ανθρώπων και που τελικά οδήγησαν στη διάλυση, του μέχρι τότε ισχυρότατου Τάγματος των Ναϊτών; Οι ιστορικοί χωρίστηκαν σε δύο στρατόπεδα, οι μὲν να εγκρίνουν τις δίκες σαν νόμιμες με σκοπό την πάταξη της αιρέσεως και οι δέ (οι περισσότεροι) να υποστηρίζουν πως οι δίκες ήταν αστήρικτες με αλλότρια και ευτελή κίνητρα.

Το πιο αξιόπιστο συμπέρασμα ιδιαίτερα για τις δίκες είναι αυτό, που δίδει, κατά την γνώμη μου, η Anne Gilmour – Bryson στο έργο της «The Trial of the Templars in Cyprus»:

«Οι δίκες στην Κύπρο», γράφει, «τελειώνουν χωρίς να αποδειχθεί τίποτε το επιλήψιμο ενάντια στο Τάγμα των Ναϊτών με μάρτυρες απ' όλα τα στρώμα-

τα της κοινωνίας, ευγενείς, κληρικούς, δημόσιους υπαλλήλους, έμπορους και από μέλη της ίδιας της οργάνωσης... Θα ήταν εύκολο για κάποιο (ερευνητή) να βγάλει το συμπέρασμα πως η δίκη απέδειξε την αθωότητα του Τάγματος των Ναϊτών και των μελών τους, μα είναι αδύνατον να βγάλει κανείς το συμπέρασμα μόνον και μόνον από το αποτέλεσμα της δίκης. Οι Ναίτες, εκείνοι που έδωσαν μαρτυρία στην Κύπρο, υπήρξαν ανάμεσα στα πιο σημαίνοντα μέλη του Τάγματος και το σπουδαιότερο υπήρξαν ευγενείς του Τάγματος ... Μια δίκη όμως δεν μπορεί και δεν δύναται να αποδείξει την αθωότητα μιας ολόκληρης ομάδας. Η δίκη αυτή δεν με έχει πείσει πως οι κατηγορίες ενάντια στο Τάγμα των Ναϊτών υπήρξαν τελείως αστήρικτες στο σύνολό τους, μελετώντας όμως και άλλες μαρτυρίες από τη Αγγλία και Ισπανία, φαίνεται να είναι πιο κοντά στην αλήθεια παρά αυτές που αποσπασθησαν μετά από χρόνια βασανιστηρίων στη Γαλλία και πιθανόν στην Ιταλία...», σελ. 41.

ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Θεόδωρος Κ. Πανάος: «Οι Ναίτες στη Μεσόγειο», Εκδόσεις Παπαϊωάννου.
- Malcolm Barber: «The Trial of the Templars», Cambridge University Press.
- Piers Paul Read: «Οι Ναίτες Ιππότες», Εκδόσεις Ενάλιος.
- Anne Gilmour – Bryson : «The Trial of the Templars in Cyprus».
- Jules Michelet: «Le Procès des Templiers»
- Ζωρζ Μπορντόνοβ: «Ναίτες Ιππότες», Εκδόσεις Περίπλους.
- Ανδρέας Παυλίδης: «Ιστορία της Κύπρου».
- Λεόντιος Μαχαιράς: «Χρονικόν Κύπρου», Εκδόσεις Φιλόκυπρος, Λευκωσία.
- Peggi Mark Gregory: «The Corruption of the Angels».